

בס"ד. אחרון של פסח ה'תשי"ב*

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות¹, וצריך להבין, הרי גאולה העתידה תהי' נעלית הרבה יותר מהגאולה דיציאת מצרים [שלכן, לפי דעת בן זומא², אין מזכירין יציאת מצרים בימות המשיח. וגם לדעת חכמים³ שמזכירין יציאת מצרים בימות המשיח, לפי שיש מעלה ביציאת מצרים גם לגבי גאולה העתידה, הגאולה דיציאת מצרים תהי' טפילה לגאולה העתידה⁴], ומהו אומרו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שהעילוי דגאולה העתידה הוא שגם אז יהי' אראנו נפלאות כמו שהי' ביציאת מצרים. גם צריך להבין שמדייק אראנו נפלאות, שעיקר המעלה דגאולה העתידה היא לא בהנפלאות עצמם שיהיו אז אלא בזה שהקב"ה יראה את הנפלאות. גם צריך להבין אומרו אראנו לשון נסתר, הרי בתחלה אומר (כימי) צאתך לשון נוכח, והול"ל אראך. ומ"ש בזהר⁵ דמ"ש אראנו לשון נסתר הוא לפי שאראנו קאי על משה, צריך ביאור הקשר דפירוש זה עם הפירוש כפשוטו שאראנו קאי על ישראל.

ונקודת הביאור בזה, דבנסים יש (בכללות) שני סוגים. נסים שלמעלה מהטבע [כהנסים שהיו ביציאת מצרים, הפיכת מים לדם וכו' ועד להנס דקריעת ים סוף שנהפך ים ליבשה], ונסים המלוכשים בדרכי הטבע. ובהם גופא שני אופנים. שלבושי הטבע הם באופן שניכר שהם רק לבוש להנס שמתלבש בהם. כנסים דחנוכה ופורים, דעם היותם מלוכשים בדרכי הטבע, מ"מ הי' ניכר בגילוי (ועד שראו כל אפסי ארץ⁶) הנס שבהם. ושלבושי הטבע מעלימים על הנס שמלוכש בהם⁷. וידוע⁸ דשרש הנסים המלוכשים בטבע הוא ממקום נעלה יותר משרש הנסים שלמעלה מהטבע. ושרש הנסים שמלוכשים בטבע באופן שאין ניכר אפילו שלבושי הטבע הם רק לבוש הוא ממקום נעלה עוד יותר⁹. כמ"ש¹⁰ לעושה נפלאות גדולות לבדו ואמרו רז"ל¹¹ אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו, שהשרש דנפלאות אלו (שאינן בעל הנס מכיר בנסו) הוא מבחינת לבדו¹². וזהו החידוש בזה שבגאולה העתידה יהי' אראנו נפלאות,

* יצא לאור בקונטרס אחרון של פסח — תשי"ג, "לקראת ימים האחרונים דחג הפסח... יום ב' פ' שמיני, נרוצה"פ, שנת ה'תשנ"ג.

(1) מיכה ז, טו.

(2) ברכות יב, סע"ב.

(3) ח"ב נד, סע"א. וראה גם תקו"ז תי"ג (כח, ב).

(4) לשון הכתוב — ישע"י נב, י. תהלים צח, ג.

(5) ראה בכז"א אוה"ת (יהל אור) לתהלים מ, ו סק"י (ע' קנר"ה). וראה גם ד"ה זה היום די"ב תמוז ה'תשל"ח ס"ו (לקמן ח"ד ע' סח). וש"נ.

(6) תו"א מג"א צג, ד. שם ק, א.

(7) כ"ה באוה"ת לתהלים שם סק"ט (ע' קנר).

(8) תהלים קלו, ד.

(9) נדה לא, א.

(10) אוה"ת לתהלים שם.

כי הנפלאות שבגאולה העתידה יומשכו ממנו ית' לבדו, כמרז"ל¹¹ לשעבר (ביציאת מצרים) אני ובית דיני הייתי מהלך לפנייהם אבל לעתיד לבוא אני לבדי, דהנסים שהיו ביציאת מצרים נמשכו ממנו ית' דרך בית דינו והנסים שבגאולה העתידה יהיו ממנו לבדו (שלא ע"י בית דינו)¹². וזהו החידוש דאראנו נפלאות, דהגם שהנפלאות הנמשכים ממנו ית' לבדו הם (בדרך כלל) באופן שהוא לבדו יודע שזה נס, מ"מ יהי' אראנו נפלאות, שיהי' נראה בגילוי הנס שבהם.

ב) והנה ידוע הדיוק¹³ מ"ש כימי צאתך מארץ מצרים, כימי לשון רבים, הרי יציאת מצרים היתה ביום אחד [ובזכירת יציאת מצרים כתיב זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים¹⁴, למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים¹⁵], ולמה נאמר כימי לשון רבים. ויש לומר הביאור בזה, דביציאת מצרים נכלל גם קריעת ים סוף¹⁶. [וכ"ה במצות זכירת יציאת מצרים בכל יום, שנכלל בה גם זכירת קריעת ים סוף¹⁷. וכן במצות סיפור יציאת מצרים בליל הפסח, דכל המרובה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח¹⁸, שגם סיפור קריעת ים סוף נכלל בזה¹⁹]. ולכן נאמר כימי צאתך מארץ מצרים, כימי לשון רבים. [ומ"ש במצות זכירת יציאת מצרים יום צאתך מארץ מצרים הוא, כי עיקר המצוה הזכירת יציאת מצרים היא זכירת יציאת מצרים עצמה וזכירת קריעת ים סוף אינה מעכבת²⁰]. ופירושו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות הוא, שבגאולה העתידה יהיו הנסים והנפלאות שהיו ביציאת מצרים עצמה וגם הנס והפלא דקריעת ים סוף. כמ"ש²¹ והחרים הוי' את לשון ים מצרים גוי' והיתה מסילה גוי' כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים. וצריך להבין השייכות דשני הענינים בכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שגם הנפלאות הנמשכים ממנו ית' לבדו יהיו

(11) שמו"ר פי"ט, ו.

(12) ראה בארוכה אוה"ת שם סק"ח (ע' קנד).

(13) רד"ה זה ה'תש"ח (ס"ה"מ תש"ח ע' 159), מזח"ג קצו, רע"א. וראה גם זח"א בהשמטות ס"ו כה (רסא),

(ב), הובא באוה"ת נ"ך עה"פ סק"ז (ע' תפז).

(14) בא יג, ג.

(15) ראה טז, ג.

(16) שעד אז היתה עדיין אימת מצרים עליהם (שהרי "איקטורין שלח עמהם" — פרש"י עה"פ בשלח יד,

ה ממכילתא עה"פ), ובשביעי של פסח, כאשר "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים" (בשלח שם, ל. וראה פרש"י ומכילתא עה"פ), אז יצאו ישראל ממצרים לגמרי, לא רק מהמקום דארץ מצרים, אלא גם מאימת מצרים.

(17) ראה תוספתא ברכות רפ"ב (הובאה בתו"א בשלח סב, ב. וראה גם שו"ע אדה"ז או"ח הלכות ק"ש

סס"ו ס"ב): "צריך להזכיר בה [באימת ויציב] יציאת מצרים כו' וקריעת ים סוף". ובחסדי דוד לתוספתא שם, כי "השלמת הגאולה היתה בקריעת ים סוף".

(18) הגש"פ פסקא עבדים היינו.

(19) וכמובן גם מזה שאומרים בהגדה [שענינה הוא סיפור יציאת מצרים] — ובאריכות — כמה מכות לקו על הים.

(20) ראה שו"ע אדה"ז שם סס"ז ס"א, דבספק אם קרא פ' ציצית צריך לחזור ולקרוא כי זכירת יציאת

מצרים היא מ"ע מן התורה וספיקא דאורייתא לחומרא, משא"כ ספק אם אמר אמת ויציב הוא ספק דברי סופרים. ומזה מוכח שזכירת קריעת ים סוף (גם באם נאמר שכשמוזכר קריעת ים סוף הוא מקיים מ"ע מן התורה) אינה מעכבת.

(21) ישעי' יא, טז. — הפטורת אחרון של פסח.

באופן דאראנו (שיראו את הנס שבהם), ושבהנפלאות שיהיו בגאולה העתידה יהי גם הפלא דקריעת ים סוף.

ג) **ויובן** זה בהקדים, דזה ששרש הנסים המלובשים בטבע הוא ממקום נעלה יותר משרש הנסים שלמעלה מהטבע, הוא, כי בהנסים שלמעלה מהטבע, הגילוי דאוא"ס הבל"ג שלמעלה מעולמות (שממנו נמשכים הנסים) הוא באופן שהטבע בטל על ידי הגילוי, שידוד מערכות הטבע, ובמילא, אין נמשך הגילוי בעולם. ובהנסים המלובשים בטבע, הגילוי דאוא"ס הבל"ג שלמעלה מעולמות הוא בהעולם עצמו²². וכיון שהעולם עצמו הוא גבול, דגבול ובל"ג הם שני הפכים, לכן, בכדי שהגילוי דאוא"ס הבל"ג יהי בהגבול דעולם, הוא ע"י שהמשכת הבל"ג היא מעצמות אוא"ס שנמצא בכל מקום גם בהגבול (וטבע) דעולם. ועוד ביאור במעלת הנסים המלובשים בטבע לגבי הנסים שלמעלה מהטבע, דענין הנסים הוא שעל ידם מתגלה שהוא ית' מושל ושולט על הטבע²³. וענין זה מתגלה יותר בהנסים המלובשים בטבע. דגילוי ממשלתו ית' ע"י הנסים שלמעלה מהטבע הוא שבכחו ית' לבטל ולשדד את חוקי הטבע, ובהנסים שמלובשים בטבע מתגלה שאוא"ס מושל ושולט על הטבע עצמו²⁴, שהטבע יהי כפי רצונו²⁵.

ד) **וביאור** החילוק בין שני הביאורים במעלת הנסים המלובשים בטבע, יובן בהקדים מ"ש בעקידה²⁶ שגם מהנהגת הטבע אפשר לידע גדלות הבורא. דנוסף לזה שע"י ההתבוננות בהנהגת הבריאה (הילוך המזלות וכו') באים להכרה שיש בעה"ב לבירה זו²⁷, הנה ע"י ההתבוננות בזה שהנהגת הטבע היא תמידית בלי

22) וגם כשלבושי הטבע הם באופן שאין בעל הנס מכיר בנסו, כיון דענין הנסים (גם באופן זה) הוא שנעשה בעולם ענין שלא ע"פ סדר חוקי הטבע* — הרי ההסתר הוא רק שאין בני אדם מכירים את הנס, אבל בנוגע להעולם, ע"י הנס (שינוי בעולם, שלא ע"פ סדר חוקי הטבע) נמשך בעולם הגילוי דאוא"ס הבל"ג. 23) ראה תו"א מקץ מב, א.

24) ראה שער האמונה לאדהאמ"צ פט"ו** (ל, סע"א) "דהנס הנעשה בדרך הטבע ה"ז ענין ממשלה האלקית בכחות הטבע עצמם לשנותם מהיפך להיפך".

25) ועד"ז הוא בנוגע להיתרון דהנסים שאין בעל הנס מכיר בהם שהם נמשכים ממקום עליון יותר גם מהנסים המלובשים בטבע שניכר הנס שבהם (כנ"ל ס"א) — כי כאשר ניכר בלבושי הטבע שהם רק לבוש הוא לפי שהשינוי שנעשה בכחות הטבע (ראה הערה הקודמת) הוא בגילוי קצת, ולכן הוא דוגמת שידוד הטבע. משא"כ בהנסים שאין ניכר כלל שהטבע הוא רק לבוש (אף שגם בנסים אלו נעשה איזה שינוי, כנ"ל הערה 22) הוא לפי שהשינוי הוא בהעלם לגמרי, היינו שבנסים אלו — נשאר הטבע בתקפו. וזה שמ"מ נעשה שינוי בהטבע (בהעלם עכ"פ) הוא לפי שהשליטה דאוא"ס על הטבע היא גם כשהטבע הוא בתקפו.

26) עה"פ (בא יב, ב) החדוש גוי' (שער לח). הובא ונתבאר באוה"ת בראשית יח, ב ואילך. ד"ה החדוש תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' קלא ואילך), תרס"ו (המשך תרס"ו ע' קנו ואילך), תרע"ח (הב' — סה"מ תרע"ח ע' רכה ואילך). ועוד. וראה בארוכה לקו"ש ח"י"ז ע' 150 ואילך.

27) ראה ב"ר רפ"ט. רמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"ג.

(* ראה אוה"ת לתהלים שם (ע' קנה), שהטבע שהוא מנהגו של עולם נמשך משם אלקים, והנסים המלובשים בטבע, גם הנסים שאין בעל הנס מכיר בהם, נמשכים משם שדי. עיי"ש.

(** בשער האמונה שם: (טז). והוא ט"מ.

שינוי, ובלשון הכתוב²⁸ לא ישבותו, דהגם שזה כבר קרוב לששה אלפים שנים ואעפ"כ אין שום חלישות בהנהגה הטבעית, [וכן מזה שבמשך כל הזמן לא נעשה חלישות בכחם של הנבראים, דזה שצבא השמים קיימים באיש וצבא הארץ קיימים במין הוא באופן שהם חזקים כביום הבראם²⁹], עי"ז יודעים גדלות הבורא, שכחו ית' (שממנו באה ההשפעה בעולם) הוא א"ס ובל"ג. דהגם שטבע הנבראים הוא מהחיות אלקי שמתלבש בהם, וזה שכל נברא יש לו טבע מיוחד הוא כפי אופן החיות שבו, דמזה מובן שהחיות שמלוכש בהנבראים הוא חיות מוגבל³⁰, הנה זהו בנוגע להטבע עצמו, אבל התמידיות שבהנהגת הטבע, שאין בה שינוי וחלישות, הוא בכח הא"ס הבל"ג שלמעלה מהתלבשות. אלא שבכדי לידע גדלות הבורא ע"י הנהגת הטבע, צריך להתבוננות. וכשרואים נס, שינוי הטבע, רואים מיד (גם בלי התבוננות) שזה בא מאוא"ס שאינו מוגבל בגדר העולם. ועוד מעלה בנסים לגבי הנהגת הטבע, שכח הא"ס הבל"ג שמתגלה ע"י התמידיות שבהנהגת הטבע (גם לאחר התבוננות) הוא מלוכש בענין הגבול, שהנהגת הטבע (גבול) אין לה שינוי והפסק, וע"י הנסים נמשך גילוי אוא"ס הבל"ג עצמו שלמעלה מהתלבשות בגבול. אלא שאעפ"כ, מטעם זה עצמו, יש מעלה בהגילוי דכח הא"ס שמתגלה ע"י התמידיות שבהנהגת הטבע לגבי גילוי הא"ס שע"י הנסים. דענין הבל"ג כמו שמתגלה ע"י הנסים, שידוד הטבע דעולם, אינו שייך להעולם, וע"י התמידיות שבהנהגת הטבע, מתגלה שגם חיות העולם (גבול) הוא קשור עם אוא"ס הבל"ג.

ויש לבאר זה ע"פ מ"ש בהמשך תרס"ו³¹, דזה שבהנהגת הטבע יש ענין התמידיות (הגם שטבע הוא מהחיות האלקי שמלוכש בהנבראים, וחיות המלוכש בנבראים הוא חיות מוגבל, כנ"ל) הוא לפי ששרש החיות המלוכש בהנבראים הוא (לא מהכלים, כי אם) מאור הקו, ששרשו הוא מאוא"ס שלפני הצמצום. וכמבואר בכ"מ³² דשרש הכלים הוא מהצמצום עצמו, ושרש הקו הוא מאוא"ס שלפני הצמצום (אלא שנמשך ע"י הצמצום), כמ"ש בע"ח³³ שאחר הצמצום המשיך מן אוא"ס קו א' ישר מן אור העיגול שלו³⁴. והנה ידוע³⁵ דזה שהקו בקע את חושך הצמצום, שכל בקיעה היא מצד תגבורת³⁶, הוא לפי ששרש המשכתו הוא מת"ת הנעלם, שלמעלה מהאור שהאיר (בגילוי) לפני הצמצום. ועפ"ז יש לבאר דזה שיש מעלה בהגילוי דכח הא"ס שמתגלה ע"י התמידיות שבהנהגת הטבע לגבי גילוי הא"ס שע"י נסים, הוא, כי האור שלפני הצמצום הוא מוגבל בענין הבל"ג, ואי אפשר שהגילוי שלו יהי' בהגבול דעולמות.

(28) נח ח, כב.

(29) ירושלמי ריש מסכת ברכות.

(30) נוסף לזה שבגוף מוגבל אי אפשר שיהי' מלוכש חיות בלתי מוגבל (מו"נ ח"ב הקדמה יב).

(31) סד"ה החודש (ע' קסג).

(32) המשך תער"ב ח"א פ"ח. ובכ"מ.

(33) שער א (דרוש עיגולים וישר) ענף ב. מבוא שערים בתחלתו (שער ראשון ח"א פ"ב).

(34) וראה המשך תרס"ו ע' קסד.

(35) המשך תער"ב ח"א פרע"ג. וראה גם לקמן ח"ד ע' קה.

(36) ראה גם סידור (עם דא"ח) רמת, א.

ולכן, הגילוי דאור הסובב [שהוא גילוי האור שלפני הצמצום³⁷] שממנו שרש הנסים, הוא ע"י שידוד הטבע, ביטול הטבע (גבול) דעולם. ואור הקן שממנו הוא התמידיות שבהנהגת הטבע, כיון ששרשו הוא מת"ת הנעלם, הוא כולל ומחבר שני ההפכים דבל"ג וגבול. ולכן, גילוי הבל"ג (נצחיות) שמאור הקן הוא גם בגבול (טבע).

(ה) **והנה** ע"פ הנ"ל (סעיף ד) שגם התמידיות שבהנהגת הטבע הוא ע"י המשכת הגילוי דאוא"ס הבל"ג שלמעלה מעולמות, והמעלה שבנסים היא שעל ידם נמשך הגילוי דאוא"ס הבל"ג עצמו שלמעלה מהתלבשות בגבול, יש לומר, דשני הסוגים שבנסים, נסים שלמעלה מהטבע ונסים המלובשים בטבע, הם שני אופנים בגילוי אוא"ס הבל"ג שלמעלה מהתלבשות בגבול. ועפ"ז, זה שנת"ל (סעיף ג) שהמעלה דנסים המלובשים בטבע היא שהגילוי דאוא"ס הבל"ג מתלבש בהגבול דעולם עצמו, הוא, זה שבנסים יש גם הענין והמעלה דהנהגת הטבע, והמעלה דנסים המלובשים בטבע בענין מעלת הנסים עצמם (גילוי אוא"ס הבל"ג שלמעלה מהתלבשות) היא, שבהם מתגלה דזה שאוא"ס הבל"ג (שלמעלה מהתלבשות) מושל ושולט על הטבע הוא באופן שגם הטבע עצמו נעשה כפי רצונו (ביאור השני שבסעיף הנ"ל).

ועד"ז הוא גם בנוגע להנסים שלמעלה מהטבע, שגם המעלה דנסים אלה היא שהנסים הם בגילוי וגם דזה שאוא"ס הבל"ג מושל ושולט על הטבע מתגלה יותר (בפרט אחד) בהנסים שלמעלה מהטבע. דבהנסים המלובשים בטבע, שהטבע נשאר במציאות, השליטה דאוא"ס על הטבע היא הנהגת הטבע הוא כפי רצונו, ובהנסים שלמעלה מהטבע, שהטבע מתבטל ממציאותו, השליטה דאוא"ס על הטבע היא בעצם מציאותו. ויש לומר, שהחילוק שבין סוגי הנסים בשרשם הוא, דבנסים המלובשים בטבע הוא גילוי אוא"ס הבל"ג כמו ששייך ונותן מקום לגבול. ולכן, לגבי גילוי אור זה, ישנו מציאות הטבע (הגבול), אלא שהגבול הוא כפי רצון אוא"ס הבל"ג. ובהנסים שלמעלה מהטבע הוא גילוי אוא"ס הבל"ג כמו שהוא למעלה מענין הגבול, ולכן, לגבי גילוי אור זה, מתבטל הטבע ממציאותו. [וע"ד המבואר במק"א³⁸ בענין רצון ושכל [דרצון ושכל הם משל על אור הסובב (שרש הנסים) ואור הממלא (שרש הטבע)], דזה שהרצון נמשך בהשכל ופועל עליו שיהי' טעם להרצון, הוא רק בהארת הרצון, אבל עצם הרצון אינו נמשך בשכל, אין טעם לרצון].

אלא שאעפ"כ מעלה גם בנסים המלובשים בטבע, שבנסים אלו דוקא מתגלה השליטה דאוא"ס על (אופן) הטבע עצמו. ויש לומר, שהחילוק שבין שני הסוגים דנסים הוא ע"ד החילוק שבין ביטול דיחוד וביטול דקב"ע. דזה שלגבי גילוי אוא"ס הבל"ג הטבע מתבטל ממציאותו (נסים שלמעלה מהטבע) הוא ע"ד הביטול דיחודא עילאה (ביטול במציאות) הבא ע"י ההתבוננות דכולא קמ"י כלא

(37) ראה לעיל ח"ב ע' רלב. וש"נ.

(38) המשך תער"ב ח"א פקכ"ה.

חשיב³⁹, וזה שהטבע נשאר במציאותו ומ"מ אופן הנהגתו הוא (לא כפי חוקי ותכונות הטבע, אלא) כפי רצונו ית' (נסים המלובשים בטבע) הוא ע"ד הביטול דקבלת עול, דהגם שנשאר במציאותו ועד שעבדא בהפקירא נחא ל⁴⁰, מ"מ הנהגתו בפועל היא לא כפי רצונו אלא כפי רצון האדון.

ו) והנה ידוע⁴¹ שהמעלה בהביטול דיחור"ע היא שהביטול הוא בכל מציאותו (שלא נשאר אצלו ובו ענין שאינו בטל, ודלא כהביטול דקב"ע שהביטול הוא רק בנוגע למעשה בפועל), והמעלה בהביטול דקב"ע היא בהביטול עצמו, שהוא ביטול אמיתי שאינו קשור עם מציאותו של האדם. שהביטול דיחור"ע, כיון שהביטול הוא ע"י שמכיר ומרגיש שכולא קמי' כלא חשיב, הרי הביטול קשור עם מציאות האדם (ההכרה שלו) ואינו ביטול אמיתי, והביטול דקבלת עול, שמקבל עליו לקיים ציווי השם גם כשהציווי הוא כנגד רצונו, בדוגמת עבד שהוא מוכרח לקיים רצון האדון, כיון שענינו של ביטול זה הוא שלא להתחשב עם מציאותו, הרי זה ביטול אמיתי.

ויש לומר שעד"ז הוא בנסים המלובשים בטבע, דהגם שביטול הטבע לאוא"ס שבנסים אלו הוא רק בנוגע לאופן הנהגת הטבע ולא בעצם מציאותו, מ"מ, כיון שמצד חוקי ותכונות הטבע אין מקום שההנהגה דהטבע תהי' באופן של נס, והשינוי (הנס) שנעשה בהנהגת הטבע הוא מפני שאוא"ס שולט על הטבע ומנהיג את הטבע כרצונו, הרי ביטול הטבע שבנסים אלו הוא ביטול אמיתי.

ז) ועפ"ז יש לומר שהחידוש דאראנו נפלאות שיהי' לע"ל, שגם הנסים המלובשים בטבע יהיו באופן דאראנו נפלאות (שיראו את הנס), הוא גם בהנסים (נפלאות) עצמם. דזה שעכשיו הטבע מעלים על הנס שבו הוא לפי שהטבע (גם כשמתלבש בו נס) הוא היפך הנס. וכנ"ל (סעיף ה) שהשינוי (הנס) שנעשה בהטבע הוא היפך חוקי ותכונות הטבע. ולכן, הנסים שלמעלה מהטבע הם בגילוי יותר. וזה שלע"ל יהיו (גם) הנסים המלובשים בטבע באופן דאראנו נפלאות (שיראו את הנס שבהטבע), הוא, כי לע"ל, תהי' עליית הטבע, שגם הטבע יהי' כלי לגילוי אוא"ס הבל"ג שיתלבש בו. ולכן גם הנסים המלובשים בטבע יהיו בגילוי.

וזוהו שהחידוש דאראנו נפלאות שיהי' לע"ל הוא בראיית הנפלאות וגם בהנפלאות עצמם, דהנסים המלובשים בטבע עכשיו הם באופן שגם לאחר הגילוי דאוא"ס הבל"ג שמתגלה בהנס, נשאר מציאות (טבע) שמצד ענינו הוא היפך גילוי אור הבל"ג (אלא שהגילוי דאור הבל"ג שולט עליו שהנהגתו בפועל תהי' כפי רצונו ית'). ובהנסים המלובשים בטבע שיהיו לע"ל, תהיינה שתי המעלות. שהגילוי דאוא"ס הבל"ג יהי' בהטבע, ושלא תהי' מציאות שהיא היפך גילוי דהבל"ג, כיון שגם הטבע יהי' כלי לאוא"ס הבל"ג.

39) ע"פ ל' הזהר ח"א יא, ב.

40) גיטין יג, א.

41) ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 73 ואילך.

ח) **יֵשׁ** לקשר זה עם הידוע⁴² שלע"ל תהי' הנשמה ניוזנית מהגוף. דעכשיו הגוף ניוזן מהנשמה ולעתיד תהי' הנשמה ניוזנית מהגוף. דהגם שגם אז יהי' גוף גשמי מ"מ יהי' ניוזן מאלקות ולא יצטרך לאכו"ש גשמית, ויתירה מזו שהגוף יהי' נעלה יותר מהנשמה. והענין הוא, דביטול הגוף לאלקות מגיע למעלה יותר מביטול הנשמה⁴³. דזה שהנשמה בטילה לאלקות, מכיון שהיא רוחנית, הביטול שלה קשור עם מציאותה. וכאשר פועלים (ע"י עבודה) ביטול בגוף הגשמי, ביטול זה הוא (לא מצד מציאותו של הגוף, אלא) מצד האלקות. אלא שעכשיו, הביטול דהנשמה הוא ביטול במציאות והביטול דהגוף הוא ביטול היש⁴⁴. ולע"ל, בהביטול דהגוף תהיינה שתי המעלות. שהביטול הוא מצד האלקות ושהביטול יהי' בכל מציאותו. ולכן לעתיד תהי' הנשמה ניוזנית מהגוף.

ט) **יֵשׁ** לומר, שזהו גם מהביאורים בזה שהגילויים דלעתיד לבוא תלויים במעשינו ועבודתינו בזמן הגלות דוקא⁴⁵, כי אמיתית ענין הביטול הוא בעיקר בהעבודה שבזמן הגלות. דבהביטול שהי' בזמן הבית, כיון שהי' אז השגת אלקות ובעלותם לרגל גם ראי' באלקות⁴⁶, היתה נרגשת גם מציאותו של האדם המשיג והרואה, ובזמן הגלות, ובפרט בדרא דעקבתא דמשיחא, העבודה היא כביטול דקבלת עול, והביטול דקב"ע הוא לא מצד מציאותו של האדם אלא מצד האלקות.

וזהו מה שמבואר במאמרי רבותינו נשיאינו⁴⁷ בפירוש הכתוב⁴⁸ והאישי משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, שבעיקר הי' זה מפני דרא דעקבתא דמשיחא, שגדלו ההעלמות וההסתרים, ובכ"ז עומדים בתוקף עצום ולומדים תורה ומקיימים מצוות במס"נ, הנה לכן (בל' המאמר⁴⁹) איז משה רבינו באי זיך אַרְאָפּ גיפּאָלין. שהביטול דמשה, ונחנו מה⁵⁰, הוא הביטול דיחו"ע, והעבודה שבדרא דעקבתא דמשיחא היא בהביטול דקב"ע ומס"נ, וביטול במציאות איז באַ זיך אַרְאָפּגעפּאָלן מפני הביטול דקב"ע ומס"נ. וזהו שהגילויים דלע"ל תלויים במעשינו ועבודתנו שבזמן הגלות דוקא, כי עיקר החידוש בהגילויים דלע"ל הוא שאז יתגלה העילוי דהמשכת אור הבל"ג בהטבע ובגוף הגשמי, שהביטול שלהם הוא לא מצד מציאותם אלא מצד האלקות, וגילוי זה הוא ע"י הביטול דקב"ע ומס"נ שבזמן הגלות.

יוד) **והנה** אף שהנסים שהיו ביציאת מצרים היו למעלה מהטבע, וענין אראנו נפלאות [התלבשות הנסים בטבע ושאעפ"כ הנסים הם בגילוי] יהי' רק

42) המשך וככה תרל"ז פצ"א-ב. ד"ה אלה תולדות נח תרל"ז. וראה גם ספר השיחות תורת שלום ס"ע 127 ואילך. סה"מ תרח"ץ ע' ריט. ובכ"מ.

43) המשך תער"ב ח"א פס"ב.

44) ראה המשך תרס"ו ע' קנח.

45) תניא רפ"ז.

46) ראה לקמן ס"ע קפט ואילך. וש"נ.

47) סה"מ עטר"ת ע' תסד. קונטרסים ח"א נג, א ואילך. ובכ"מ. — נסמנו לקמן ח"ד ע' נח הערה 118-119.

48) בהעלותך יב, ג.

49) סה"מ קונטרסים שם.

50) בשלח טז, ח.

בגאולה העתידה, מ"מ, ע"פ הידוע⁵¹ שפתיחת הצנור דכל הגאולות, גם דגאולה העתידה, היתה בהגאולה דיציאת מצרים, יש לומר, שגם ביציאת מצרים הי' הענין דאראנו נפלאות. אלא שענין זה הי' אז בהעלם. ולעתיד יהי' זה בגילוי. וזהו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שהכתוב מדמה הנפלאות שיהיו בגאולה העתידה להנפלאות שהיו ביציאת מצרים, אף שהנסים והנפלאות שבגאולה העתידה יהיו ממנו ית' לבדו (שלא ע"י בית דינו, כהנסים שהיו ביצי"מ)⁵², כי ביציאת מצרים נפתח הצנור והיו אז בהעלם גם הנפלאות דלע"ל.

ומדייק הכתוב כימי צאתך מארץ מצרים, כימי לשון רבים, שבזה נכלל גם הנס דקריעת ים סוף שהי' ביום השביעי דיציאת מצרים (כנ"ל סעיף ב), בכדי להדגיש שבקריעת ים סוף נפתח הצנור ונכלל בה בהעלם גם בקיעת הים שתיהי' לע"ל (והחרים הוי' את לשון ים מצרים גו'), ויתירה מזו — גם בקיעת הנהר שתיהי' לע"ל (והניף ידו על הנהר גו' והכהו לשבעה נחלים). דהגם שבקיעת הנהר הוא למעלה מבקיעת הים, דבקיעת הים הוא חיבור אצילות ובי"ע ובקיעת הנהר הוא חיבור העולמות (אצילות ובי"ע) עם אוא"ס הבל"ג שלמעלה מאצילות⁵³, מ"מ, בבקיעת הים שהיתה ביציאת מצרים נכלל בהעלם בקיעת הים דלע"ל וגם בקיעת הנהר דלע"ל.

ויש לומר, שהקשר דשני הענינים באראנו נפלאות, שבהנפלאות שיהיו בגאולה העתידה יהי' גם הפלא דבקיעת הים ובקיעת הנהר (כימי לשון רבים) ושהנסים המלובשים בטבע יהיו באופן דאראנו, הוא, כי זה שלע"ל הטבע לא יעלים על הנסים המלובשים בו הוא לפי שאז יהי' החיבור דאוא"ס הבל"ג עם הגבול דטבע העולם, וחיבור זה הוא ע"י בקיעת הים ובקיעת הנהר. ומבאר הכתוב, דזה שלע"ל יהי' אראנו נפלאות (בנוגע לשני ענינים הנ"ל) הוא כימי צאתך מארץ מצרים, שפתיחת הצנור על זה היתה ביציאת מצרים.

(יא) **ויש** לומר, דזה שהכתוב מוסיף (לאחרי שאומר והניף ידו על הנהר גו') והדריך בנעלים, הוא, כי כמו⁵⁴ שנעלים כפשוטם עשויים מעור גס, ובכדי שהעור הגס יהי' ראוי לעשות ממנו נעל (לבוש לרגלי האדם) הוא ע"י שמרככים את העור מקשיותו, דהעור כמו שהוא מצד עצמו (טרם שמרככין אותו), להיותו קשה וגס א"א להטות אותו, ודוקא ע"י שמרככין אותו מקשיותו אז דוקא אפשר להטותו ולעשות ממנו צורת נעל, עד"ז הוא ברוחניות, דענין והדריך בנעלים הוא שדורך על טבע גופו ונפשו הבהמית, שע"ז מרכך אותם מקשיותם שלא יהיו קשים כארז אלא רך כקנה⁵⁵. וזהו שעבודה היא מלשון עיבוד עורות⁵⁶, כי עיקר ענין העבודה הוא שהאדם

51) ד"ה כימי צאתך ה'תש"ח פ"ב (סה"מ ה'תש"ח ע' 164).

52) כנ"ל ס"א.

53) ראה לקו"ת פ' צו ד"ה והניף (טז, ד ואילך). שער האמונה לאדהאמ"צ פנ"ו. שם פס"א. ובכ"מ.

54) בהבא להלן ראה המשך וככה תרל"ז פק"ח.

55) ע"פ מאמר רו"ל — תענית כ, סע"א.

56) ראה גם תר"א בראשית ה, ב. משפטים עו, א. אוה"ת שה"ש כרך ג ס"ע תקפז ואילך.

לוחם עם טבעו, כמבואר בתניא⁵⁷ בענין עובד אלקים. ועי"ז נעשה זיכוך (לא רק בהטבע של האדם, אלא) גם בהטבע דכללות העולם, דזהו"ע עובד אלקים, אלקים בגימטריא הטבע⁵⁸, שנעשה עיבוד ותיקון בכללות הטבע הנמשך משם אלקים⁵⁹. וזהו והניף ידו על הנהר גו' והדריך בנעלים, דזה שלע"ל יהי' החיבור דטבע העולם עם אוא"ס הבל"ג שלמעלה מעולמות, שההכנה לזה היא בקיעת הנהר, הוא ע"י העבודה בדרך קבלת עול, שכופה עצמו נגד טבעו.

יב) וע"פ כל הנ"ל יש לבאר מ"ש בזהר³ דאראנו (נפלאות) לשון נסתר קאי על משה, כי הגאולה דיציאת מצרים היתה ע"י משה. וע"פ הנ"ל שבהגאולה דיציאת מצרים נפתח הצנור גם על גאולה העתידה, נמצא, שמשה פתח את הצנור דהנפלאות שיהיו בגאולה העתידה. אלא שאעפ"כ הי' זה אצלו בהעלם. וזהו מ"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שלע"ל יתגלו לו הנפלאות שפתח ביציאת מצרים.

גם יש לומר, דזה שאראנו (נפלאות) לשון נסתר קאי על משה, הוא הוראה לכאו"א מישראל, שבכדי לזכות לראיית הנפלאות דלע"ל הוא ע"י גילוי בחינת משה שבו⁶⁰. דהגם שהביטול דמשה הוא ביטול דיחוי"ע שמצד הגילויים והמשכת הענין דאראנו נפלאות הוא ע"י הביטול דקבלת עול (כנ"ל סעיף ט), מ"מ, בכדי שההמשכה תהי' בגילוי (אראנו) צ"ל גם הביטול שמצד הגילויים (ע"י ההתבוננות שכולא קמי' כלא חשיב, וכדומה), ועי"ז יהי' אראנו נפלאות, שהנפלאות דלעתיד יהיו בגילוי, בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

(57) פט"ו.

(58) פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). שעהייה"א רפ"ו.

וראה בהנסמן לקמן ח"ד ע' רסד הערה 76.

(59) ראה עד"ז לקו"ת בלק עג, ד.

(60) ראה תניא רפמ"ב (מט, ב). ובלקו"ת ויקרא (ב, א), דזה שבכאו"א מישראל יש מבחינת משה, כולל

גם הביטול דמשה.